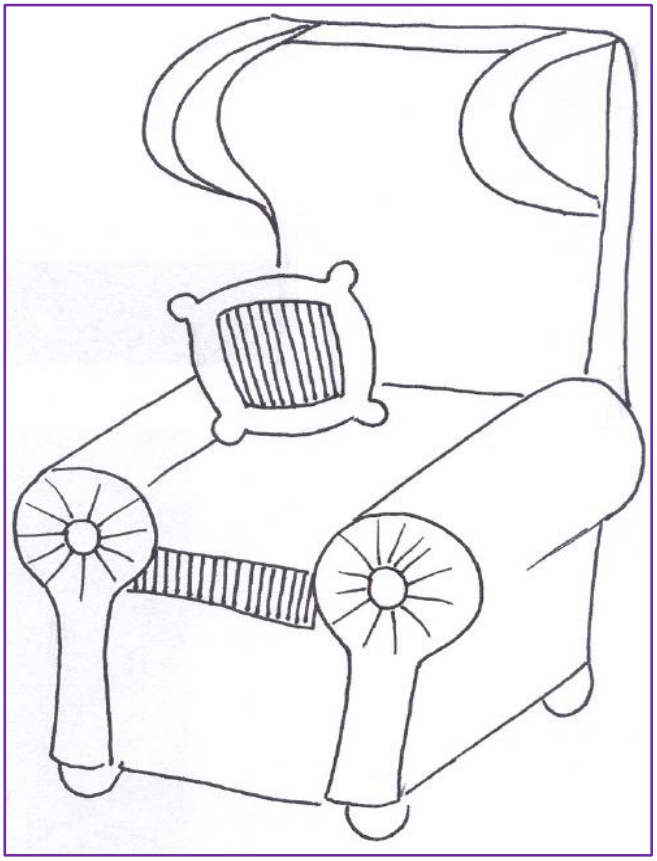
METODICKÁ PODPORA

UŠÁK

ANOTACE

Blok vychází ze stejnojmenného textu a ten sleduje z několika základních úrovní. První část bloku je věnována **práci s textem** s akcentem na **význam slov a slovních spojení**. V souvislosti s touto tematikou vstupují do popředí dvě metody – **prameny** a **debata**. Následuje část zabývající se **sluchovým orgánem**, jeho stavbou a funkcí. Celé pojednání je doplněno o **osobnostně sociální výchovu** zaměřenou především na způsoby a pravidla **komunikace s neslyšícími**. V další části bloku se žáci seznámí s **pranostikami**, naučí se nejen s nimi pracovat, ale také se pokusí formulovat pranostiky vlastní. Po pojednání o pranostikách se pozornost přesouvá především do slohové výchovy – žáci se v této oblasti setkají s pojmem **inzerát**, s ukázkami inzerátů a osvojí si způsoby jejich tvoření. Historie je zastřešujícím tématem další části bloku, která je věnována **husitství**. Zde si žáci objasní prostřednictvím metody **I.N.Z.E.R.T**. postupy práce s jednotlivými informacemi. Závěrečné oddíly bloku jsou věnovány **rčením** a **osobnostně sociální výchově**, která se odráží ve formulování a interpretaci **zástupné řeči** za neživou věc.

	obsah bloků	metody a formy práce
I.	**Ušák – rozumíme významu slov a spojení**	brainstorming prameny debata
II.	**Sluchový orgán**	diskuze prameny OSV
III.	**Pranostiky**	OSV
IV.	**Inzerát**	didaktická hra prameny
V.	**Husité**	I.N.Z.E.R.T. skupinová práce
VI.	**Rčení**	
VII.	**Monolog věcí**	OSV

I. Ušák – rozumíme významu slov a spojení	
klíčové pojmy	ušák, uvozovky, golf
odkaz v textu - komentář	název textu, K4-I I
pracovní list, příloha	č.1-2 - text pro žáky příloha 1- text pro učitele
metody a formy práce	brainstorming, prameny, debata

metoda BRAINSTORMING

- co znamená slovo „ušák“
- hledáme nové významy slova UŠÁK – křeslo, zajíc, škvor, chlapec s velkýma ušima
- tvoříme věty s danými slovy

---

ušák neboli křeslo čtenářské
- křeslo s vysokými opěráky nevypadá v prostoru dobře, a proto se ušáky umisťují hlavně do rohu nebo alespoň ke zdi místnosti
- při nákupu tohoto křesla je třeba dbát na jeho konstrukci (výšku, rozměry sedáku, sklon opěráku), která vám zaručí pohodlí

zajíc polní
- je hojný druh zajíce žijící na velkém území Evropy, na severu zasahuje až do Skandinávie a Skotska, obývá i západní Asii
- jeho přirozeným biotopem jsou otevřené krajiny, především pole, louky, okraje lesů aj., kde je díky svému hnědému zbarvení velmi dobře zamaskován
- dorůstá 50 - 70 cm a dosahuje hmotnosti mezi 2,5 - 6,5 kg
- je velmi zdatným běžcem, běhá běžně 40 km/h a v nebezpečí až 74 km/h a dobře kličkuje, protože má přední nohy oproti zadním krátké, je rychlejší při běhu do kopce, než dolů – velmi dobrý skokan
- má **dlouhé uši**, v poměru s tělem má obrovské ušní boltce, které mu umožňují velmi dobře slyšet, na koncích tmavé
- mimo sluchu má i velmi dobře vyvinutý hmat a čich
- žlutohnědý až hnědošedý s krátkým černým ocasem s bílou špičkou
- žije samotářsky, v malé hloučky se zajíci sdružují jen v době páření (honcování), to začíná převážně v únoru, ale za teplého počasí i v lednu nebo v prosinci a trvá až do srpna nebo do září
- mezi jeho přirozené predátory patří zejména orli a masožraví dravci, např. lišky nebo vlci

škvor
- hmyz, má protáhlé a zploštělé tělo, kousací ústní ústrojí a dva páry křídel, typickým znakem jsou klíšťkovité štěty umístěné na konci zadečku - slouží k obraně, lovu, při kopulaci nebo k uspořádání blanitých křídel pod krovky, u samečků jsou zakřivenější než u samiček
- je známo něco kolem 1800 druhů škvorů, v Česku žije 7 druhů, z nichž nejhojnější je škvor obecný
- dospělci i larvy jsou všežravci s noční aktivitou, loví jiné bezobratlé, okusují části rostlin i ovoce, při přemnožení proto mohou škodit na rostlinných kulturách, proměna je nedokonalá, samička klade vajíčka do podzemní komůrky a až do vylíhnutí je hlídá a pečuje o ně
- škvoři jsou podobní broukům nebo švábům, za které také bývají zaměňováni

* lidové názvy: uchavec – Plzeňsko, štipka - Frýdek-Místek, Opavsko, ušák – Brno, střihauka - Podorlicko

ušák, ušatec – člověk s velkýma ušima

poznámky

znaky textu

- práce s textem – umělecké podání, sledujeme gramatické jevy

absence uvozovek (včetně interpunkčních znamének před nimi)

- přímou řeč lze rozpoznat pouze podle smyslu textu a také podle počátečního velkého písmena, kterým daná přímá řeč začíná

uvozovky používáme na odlišení:

- přímé řeči
- doslovných citátů
- přesných názvů (např. knih, skladeb, článků, časopisů atd.)
- výrazů z cizího prostředí
- nespisovných výrazů
- výrazů ironických
- výkladů významů slov

pravidla užívání:

- uvozovky přiléhají vždy těsně k výrazům, které ohraničují (tedy „*takto*“)
- v uvozovkách celá věta - druhé uvozovací znaménko na konci věty až za příslušným interpunkčním znaménkem (tečkou, čárkou, vykřičníkem, otazníkem)
  - př.: „*Lucie s Petrem šli nejprve na oběd a do práce se už nevrátili.*“
- uvozovací věta do přímé řeči nebo citátu vložena - označuje se uvozovkami dole i nahoře každý jednotlivý úsek přímé řeči nebo citátu. Druhé uvozovací znaménko se píše až za tečku, čárku atd.
  př.: „*Měl jsem velká očekávání,*“ *pravil Petr,* „*ale už po prvních týdnech jsem byl zklamaný.*“
- pokud končí citovaná věta otazníkem či vykřičníkem, nepíšeme zde před druhou uvozovkou čárku (např. „*Že jsem měl velká očekávání?*“ *divil se Petr.*

---

značný počet vět v textu začíná písmenem A

př.: A tak ušáci Bonifác a Dominik zaběhli do města x A jen přání dočetl, podivil se x A pan pekař Houska vykulil oči x A taky na nás dělal cirkusácké opičky x A my všichni táborští myslivci chtěli střelit dravou šelmu x A odpoledne se konala před radnicí velká sláva

porozumíme slovům a spojením

- **lumpačina, darebačina** – slovo expresivní

- slova vyjadřující osobní prožitky, pocity a vztahy, slova citově zabarvená
- základem expresivních názvů způsobů chování jsou často názvy zvířat: opičina, volovina, hovadina, prasečina, kravina, konina – koňovina

**** psina x prasečina***

opičina, volovina, hovadina, prasečina, kravina, konina - označuje chování člověka, člověk udělá hloupost
psina – stejný způsob tvoření (od názvu zvířat), má však jiný význam – legrace

- **pivínko** – slovo expresivní

př.: sluníčko, mamička – lichotivá slova zdrobnělá
barabizna, psisko – hanlivá expresivní slova

- **cobydup** - víceslovná spřežka - význam - událost, která se odehrála dílem okamžiku

- obdobné výrazy: horem pádem, v cuku letu, než bys řekl švec
- možná dvojí podoba psaní: jak by smet x jakbysmet, co by dup x cobydup

- **Stojí za starou belu, víš o tom starou belu** - expresivní vyjádření významu nic

- výraz bela či běla pochází ze staré ruštiny, označovaly se jím peníze eventuálně i jiná platidla
- v současné ruštině existuje slovo bělka, což je pojmenování zvířete, kterému my říkáme veverka
- staří Rusové platili za zboží kůží veverek – bel, bělek
- když něco stálo za starou belu, mělo to stejnou hodnotu jako stará, zpuchřelá veverčí kůže, tedy žádnou, nestálo to za nic

* za platidlo, v dobách, kdy se ještě nepoužívaly kovové peníze, sloužilo leccos - naši předkové k placení například používali plátěné šátky, jak o tom dosud svědčí podobnost slov *plátno* a *platit*

metoda PRAMENY

golf, bezinkový likér, slavnostní salva

- žáci mají za úkol vytvořit referáty o těchto slovech či spojeních
- na obsah se mohou zaměřit z různých pohledů - např. původ slova, praktické užití (bezinkový likér – recept, vyprávění o babičce, která jej vyrábí…), rodinná oslava, historie, současnost atd.

metoda DEBATA

téma: **„Souhlasím s tím, že GOLF není hra jen pro bohaté.“**

- žáci čerpají z různých pramenů – názory rodičů, vrstevníků, internet - vybavení pro golf, členství v klubu a jeho podmínky, dostupnost hřišť, typ člověka – „golfista“ atd.

- vedení debaty přizpůsobíme věku a sociální zralosti žáků
- poskytneme žákům dostatečný čas na přípravu (i několik dní předem)
- moderátorem je učitel, má tak příležitost ovlivňovat průběh debaty
- žákům předložíme kladné výroky – „Souhlasím s tím, že….“

např.
Souhlasím s tím, že vybavení na golf si může zakoupit každý.
Souhlasím s tím, že jsou dostupná hřiště, kde poplatek za hru je finančně přijatelný.

- existují různé mýty o vzniku slova golf, ale žádný z nich dosud nebyl potvrzen ani vyvrácen
- slovo je odvozeno ze starého holandského slova "KOLF, KOLEVEN" (též COLF nebo COLVE), znamenající klub, kluby
- někteří tvrdí, že "golf" je čistě skotské slovo, odvozené od výrazů "golf, golfand a golfing" míněno úder, náraz
- nejžertovnější výklad etymologie tohoto populárního sportu uvádí, že jde o akronym "Gentlemen Only, Ladies Forbidden", která znamená "Pouze pro pány, dámám zakázáno"

akronym - zkratkové slovo, složené z počátečních hlásek nebo slabik více slov

- v současné se stávají akronyma prostředkem písemné jazykové komunikace – zejména pronikají do sms zpráv, z angličtiny: btw – by the way (mimochodem), asap – as soon as possible (jakmile to bude možné)
- pokud je součástí zkratky i nějaká číslice, mluvíme o alfanumerickém kódu: f2f - face to face (tváří v tvář), CUL8R – see you later (uvidíme se později), 4U – for you (pro Tebe)

poznámky

II. Sluchový orgán	
klíčové pojmy	lidské smysly, zvuk, empatie
odkaz v textu - komentář	
pracovní list, příloha	č.3 - Stavba a funkce lidského ucha č.4 - Mezinárodní den proti hluku příloha 2 - Sluch, příloha 3 - Prstová abeceda
metody a formy práce	diskuze, prameny

- smyslová ústrojí – význam v životě člověka
- zaměříme se na sluch – vnímání zvuku

metoda DISKUZE

- žákům předkládáme k zamyšlení a k diskuzi dané výroky

- Zvuk přináší člověku uspokojení. (hudba - muzikoterapie, relaxace, zmírnění pocitu samoty)
- Zvuk je též prostředkem dorozumívání. (řeč, zpěv)
- Zvuk jako prostředek varování a výstrahy. (oddech, leknutí, křik)
- Zvuky provázejí fyzikální procesy v přírodě. (bouřka, déšť, vítr)
  Slyšet trávu růst - domyslit si (podezřívavě); je to člověk s přebujelou fantazií nebo podezřívavostí - vidí strašáky i tam, kde nejsou a nikdy nebyli.
  Bouře ve sklenici vody - něco obrovského v trpasličím měřítku; dané události nelze přikládat větší důležitost, než zasluhuje.
  Kdo seje vítr, sklízí bouři - každé zlé chování bude po zásluze potrestáno, člověku se páchané zlo vrátí ve větší intenzitě
- Zvuky spojené i s činností člověka a životem zvířat. (pobyt v přírodě – relaxace, stroje, sport)
- Prostřednictvím zvuku člověk přijímá velké množství informací o světě. (televize, kde se nacházíme – nádraží, zastávka tramvaje)

Zvuky se šíří vzduchem jako zvukové nebo tlakové vlny rychlostí 343 m/s. Vlny jsou vyvolané vibrací molekul vzduchu. Nejcitlivější jsou naše uši pro kmity mezi 2 000-5 000 Hz (kmity za sekundu).
Hlasitost zvuku se měří v *decibelech (dB*). Šepot má intenzitu 10 dB, řeč zhruba od 30 do 60 dB. Normální dopravní provoz vydává hluk okolo 70 dB. Přibližná hranice bolestivosti je intenzita zvuku okolo 120 dB. Zvuk tryskového letadla má asi 140 dB. (sluchátka na uších, koncerty)

Nikdo si neumí zavřít uši. (někdy slyšíme i to, co bychom nechtěli slyšet)
" Největším přepychem je ticho."
Sedět si na uších - špatně slyšet

poznámky

Sluchový orgán z hlediska somatologického

Sluchové ústrojí je velmi vnímavý orgán, který má za hlavní úkol umožnit slyšení vnějších akustických signálů. Zároveň sluchové ústrojí obsahuje i analyzátor pro vnímání pocitu rovnováhy, pohybu přímočarého i otáčivého a polohy těla v prostoru. Ucho je důležitým příjemcem informací, ty jsou důležité pro vzájemné dorozumívání a komunikaci mezi lidmi. Slyšení jako takové je také významným prostředkem **při vyučování**.

Ucho můžeme z klinického a anatomického hlediska rozdělit na tři části: **ucho vnější** (boltec a zevní zvukovod), **střední ucho** (dutina bubínková s bubínkem, sluchovými kůstkami, Eustachovou trubicí a systémem dutin), **vnitřní ucho,** v němž je uloženo vlastní sluchové vnímací ústrojí spolu s ústrojím statickým. Části zevního a středního ucha slouží k zachycování a přenášení zvuku a zároveň k ochraně ucha vnitřního. Ve vnitřním uchu dochází k přeměně energie akustické na energii bioelektrickou.

Vnější ucho

Vnější ucho se skládá z **boltce** a **zvukovodu**, který je od středoušní dutiny oddělen bubínkem. Boltec má tvar mušle, jeho základ je tvořen chrupavkou, lalůček chrupavčitou kostru nemá. Tvar a velikost boltce je různorodá a je dána genetickou informací převzatou od rodičů. **Tvar ani velikost boltce nemají vliv na sluch**, pouze souvisí s celkovou vizáží obličeje daného jednotlivce. Trychtýřovitý tvar boltce se zužuje do zevního zvukovodu, ten je přibližně 3 cm dlouhý a dělíme jej na část chrupavčitou, související s boltcem, a část kostěnou, tvořenou kostí spánkovou. Délka, tvar a průměr zvukovodu má vliv na množství akustické energie. Zevní zvukovod je zakončen bubínkem. Boltec a zvukovod mají funkci jednak sluchovou, ale také ochrannou.

Střední ucho

Střední ucho je tvořeno systémem vzdušných prostorů a dutin, které jsou vystlány sliznicí. Jedná se o uzavřenou dutinku ve skalní kosti, která obsahuje tři kůstky, dva svaly a dvě ústí. Tato dutinka má tvar šestistranné kostky a je vyplněna vzduchem. Vnější stěnu odděluje od zvukovodu blanka **bubínku**, vnitřní stěna je společná pro střední i vnitřní ucho.
Eustachova trubice spojuje středoušní dutinu s nosohltanem a vyrovnává tlak vzduchu v dutině bubínkové s tlakem vzduchu v zevním prostředí, tak aby blanka bubínku, která je silná asi 0,1 mm a která má šedou barvu a lesklý povrch, byla v ideálním napětí a mohla přenášet veškerou akustickou energii.

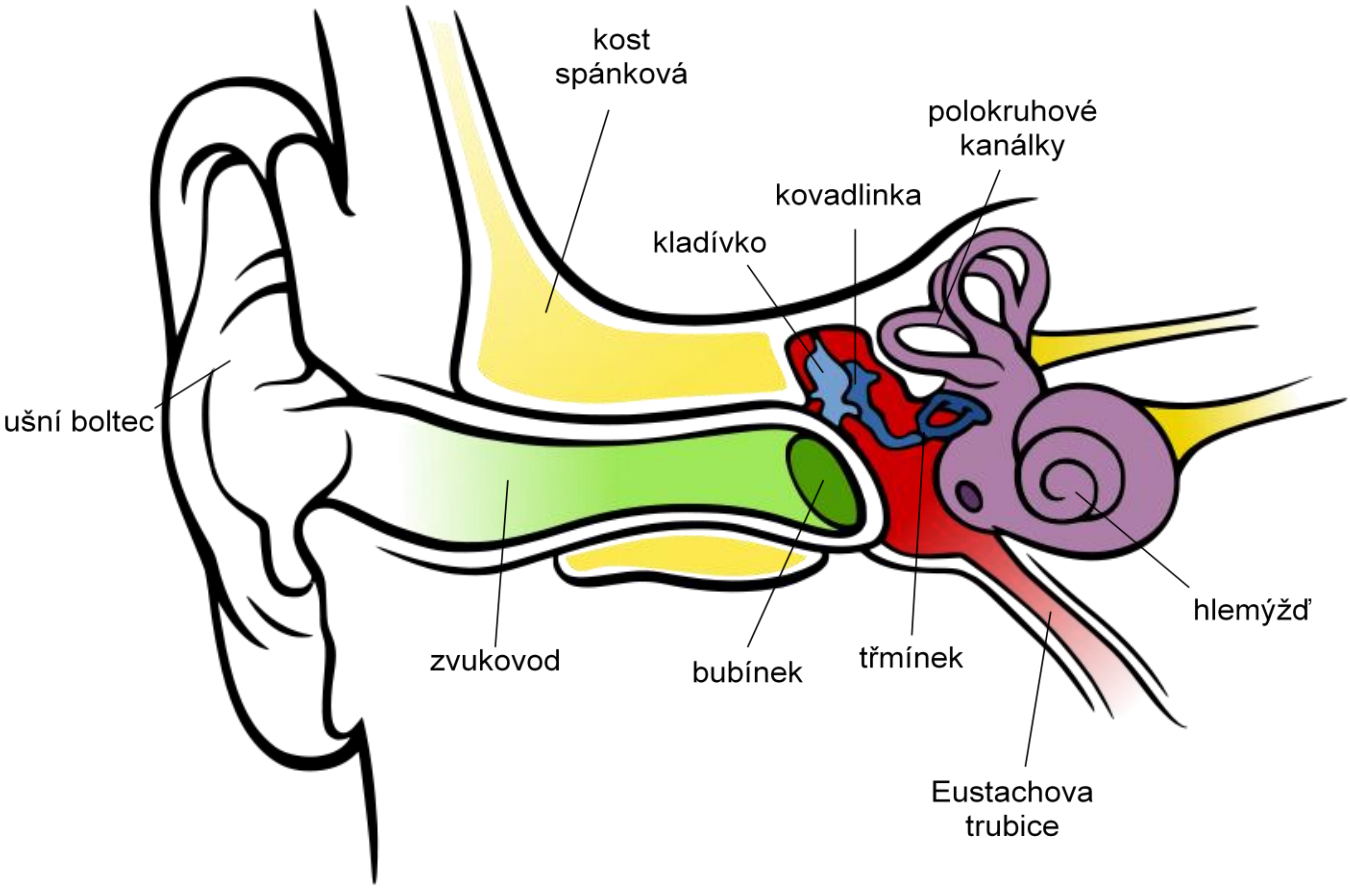
Blanka bubínku je rozechvívána akustickou energií a nastává první změna procházející energie. Energie se mění z akustické na mechanickou kinetickou (pohybovou) energii. Tato energie dále rozechvívá řetěz kůstek - **kladívko**, které je jednou svou částí přirostlé přímo na bubínek, dále **kovadlinku** a následně i **třmínek**. Třmínek souvisí svou ploténkou s oblastí vnitřního ucha přes otvor, který se podle tvaru jmenuje oválné okénko. Třmínek následně přináší mechanické chvění na tekutiny vnitřního ucha. Pro uspořádání převodního zařízení sluchového vnímání jsou též důležité příslušné svaly. Především **napínač bubínku**, který se reflexně stahuje při silných zvucích a tím chrání ucho, ale i druhý **sval třmínkový**, který má rovněž ochrannou funkci. Zadní stěna středoušní dutiny ústí do vzdušného sklípkového systému kosti spánkové. Ta je vyplněna velkým množstvím drobných nebo i větších vzduchem vyplněných kostních sklípků. Tato zásoba vzduchu má ochranný význam.

Vnitřní ucho

Vnitřní ucho je uloženo v nejtvrdší kosti lidského těla - v kosti spánkové, zde je chráněno proti otřesům a možnému poranění. Je složeno ze dvou částí, které dostaly název podle svého tvaru. Jde o **hlemýždě** (kochlea), což je sluchová část, a část nazývanou **labyrint**, kde je uloženo rovnovážné ústrojí. V kostěné schránce je uložen tvarově odpovídající blanitý orgán - blanitý hlemýžď, který je vyplněn nitroušními tekutinami. Ploténka třmínku přenáší mechanické kmity na tekutiny, ty přenášejí vlnění až k vlastním sluchovým buňkám v Cortiho orgánu. Sluchové buňky vnitřního ucha jsou jediné buňky lidského těla, které umí převádět mechanickou energii zvuku v energii bioelektrickou. Za hlemýždě následuje oblast sluchových drah. Jde především o sluchový nerv, který vede impuls vzniklý ve vnitřním uchu na sluchové buňce do centrální mozkové části sluchového orgánu přes mozkový kmen do korových oblastí spánkových laloků, tzv. Heschlových závitů, což je vlastní centrum sluchu. Rozumění řeči se odehrává v kůře mozkové.

pracovní list č. 3 - Stavba a funkce lidského ucha – metoda PRAMENY

- žáci se při samostudiu zaobírají otázkou, zda má velikost a tvar boltce vliv na sluch člověka
- při práci mohou čerpat z různých zdrojů – příloha č.2, encyklopedie, odborná literatura, časopisy, média

- žáci do textu doplňují chybějící slova

Ucho můžeme z anatomického hlediska rozdělit na tři části: **vnější**, **střední** a **vnitřní** ucho.
Zvuk, který prochází zvukovodem, naráží do **bubínku**, ten se rozechvěje a vibrace přenáší přes kladívko, kovadlinku a třmínek do **hlemýždě**. Tato zvuková vlna rozkmitá kapalinu blanitého hlemýždě, která podráždí sluchové buňky, které informaci vedou pomocí **sluchového nervu** do mozkové kůry.
Ústrojí rovnovážné je součástí **vnitřního** ucha. Podle funkce se dělí na čidla pro vnímání polohy a čidla pro vnímání pohybu.

	A	B	C
I	vnímání zvuku	tvoří jej ušní boltec a zvukovod	tvoří jej středoušní kůstky
2	příjem zvuku	od vnějšího ucha jej odděluje bubínek	je uloženo v nejtvrdší kosti lidského těla - v kosti spánkové
3	spojeno s nosohltanem Eustachovou trubicí	vedení zvuku	tvoří jej kostěný a v něm blanitý hlemýžď se sluchovými buňkami a třemi polokruhovými kanálky s čidly pro polohy

vnější ucho				střední ucho				vnitřní ucho			
A2	B1	×	×	A3	B2	B3	C1	A1	C2	C3	×

příloha č.2 - Sluch

- výběr z encyklopedie, základní informace o sluchu

  - vady a choroby sluchového ústrojí: hluchota

- důsledek porušeného přenosu zvukových vln
- ucpání zvukovodu ušním mazem
- poškození bubínku
- poruchy vnitřního ucha nebo nervu - od narození, dlouhodobé vystavení silnému hluku, degenerace ušních struktur věkem

aktivita - OSV

- komunikace s lidmi se sluchovým postižením - dorozumívání znakovou řečí
- žáci mají za úkol nonverbálně plnit různé praktické úkoly – např. přemístění lavic, požádání kamaráda o tužku, vyplnění pracovního listu
- po aktivitě se s žáky pokusíme dojít k závěrům, které pak konfrontujeme s pravidly komunikace s neslyšícími např. neslyšící neslyší – nutný oční kontakt, při nonverbální komunikaci žáci zapojili ruce – znaková řeč, empatie

Při komunikaci s neslyšícími je třeba dodržet určitá pravidla:

- Pro komunikaci s neslyšícím je nutný vzájemný oční kontakt.
  Tedy dříve než začnete mluvit, oční kontakt s neslyšícím navažte a to nejlépe tak, že mu poklepete na rameno.
- Hovořte celou dobu tak, aby vám neslyšící dobře viděl na ústa - aby mohl dobře odezírat. Během hovoru se neotáčejte stranou, ale stále se dívejte na neslyšícího.
- Nehovořte na neslyšícího zády.
- Pokud jste v místnosti, nestůjte zády k oknu nebo zdroji světla, ale tak, abyste vy ke zdroji světla stáli čelem (nebo bokem) a neslyšící zády (nebo bokem).
- Nehovořte příliš rychle, nesnažte se slabikovat a příliš výrazně artikulovat ani nekřičte. Přílišná artikulace naopak ztěžuje odezírání.
- Nesnažte se křičet, mluvte přirozeně.
  Ve správné artikulaci vám pomůže, i když budete mluvit bez hlasu, nebo velmi potichu.
- Nezakrývejte si tvář ani ústa.
  Hodně lidí má ve zvyku si při sezení u stolu podpírat hlavu a tím často nevědomky zakrývat ústa.
  Pokud si zakryjete i jen z části ústa, neslyšící nemůže odezírat.
- Používejte všeobecně známá slova, jednoduché věty, vyhněte se složitým výrazům, cizím slovům i ironii.
  Cizí slova, která vy například denně používáte, neslyšící nemusí znát.
- Vždy se ujistěte, že vám neslyšící rozumí.
- Pamatujte na to, že čeština je pro neslyšící cizí jazyk a že odezírání je poměrně náročné a nikdo to nevydrží příliš dlouho.
- Pokud umíte prstovou abecedu (a to libovolnou formu), můžete ji použít pro vyhláskování některých slov, které neslyšící neodezře.
- Pokud si nebudete rozumět, použijte papír a tužku.

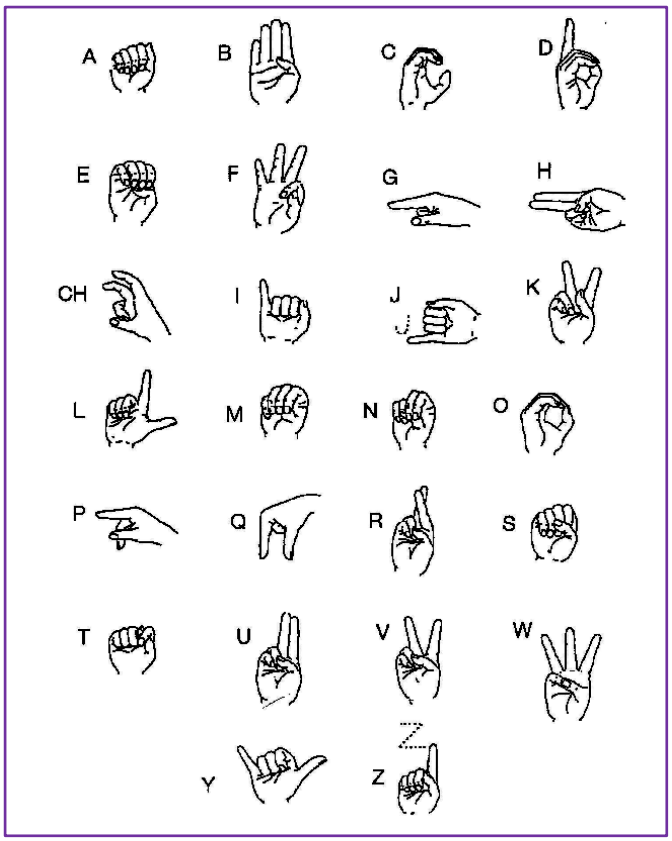
Pokud je přítomen tlumočník – empatie!!!

- Vždy mluvte na neslyšícího a ne na tlumočníka.
- Nemluvte na neslyšícího ve třetí osobě. (nepoužívejte formulace tvaru: Řekněte mu, Co dělal..)
- Tlumočníci jsou povinni ctít etický kodex, který jim ukládá tlumočit vše, co řeknete, včetně vaší poznámky "tohle mu neříkejte".
- Ani když je přítomen tlumočník, nepoužívejte ironii, neslyšící ji pozná.

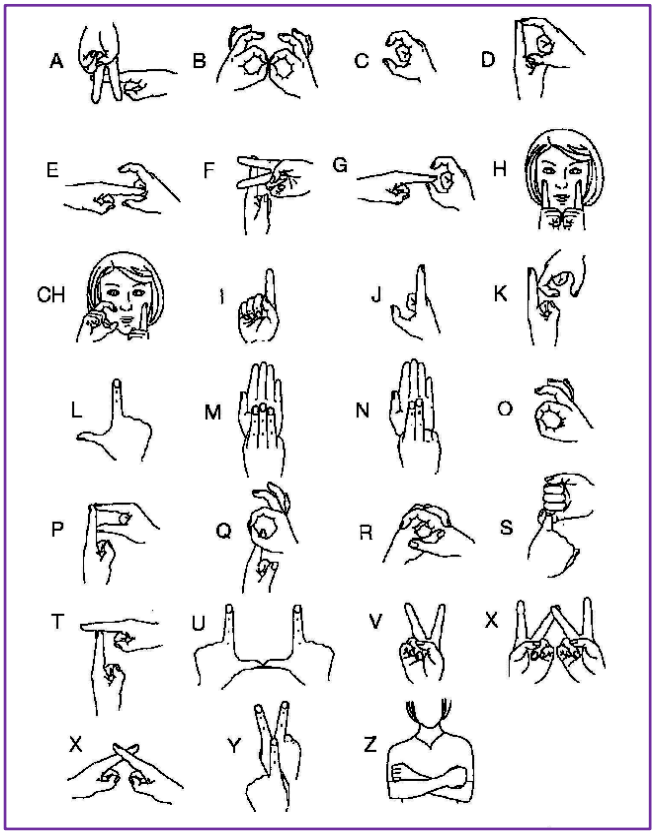
příloha 3 - Prstová abeceda

- žáci se pokusí znakovat své jméno, jméno spolužáka, názvy předmětů ve třídě
- poznámka - je podstatně jednodušší znakovat než se pokusit znaky z jiné ruky číst

prstová abeceda pro jednu ruku

prstová abeceda pro dvě ruce

poznámky

Sluchové vnímání - rozvoj řeči

- za pomoci návodných otázek vedeme žáky k tomu, aby získali od učitele potřebné informace
Kdy se u lidí rozvíjí řeč? Kdy jste začali mluvit? Jak se rozvíjí řeč?
Co se děje v případě, kdy člověk nemá dostatek podnětů pro rozvoj řeči?

Sluchové vnímání se u dítěte vyvíjí už v prenatálním životě. Zhruba od pátého měsíce plod vnímá zvukové podněty z vnějšího i vnitřního prostředí, od šestého měsíce reaguje dítě na zvuk i pohybem. Po narození reaguje dítě na zvukový podnět pohybovou reakcí, reakce se později liší dle toho, zda jsou zvukové podněty dítěti příjemné nebo naopak nepříjemné. Od třetího týdne vyvíjí aktivitu směřující k lepšímu vnímání hlasu. S rozvojem řeči bezprostředně souvisí i rozvoj sluchového vnímání. Po formální i obsahové stránce je to obdivuhodný výkon, který dítě zvládne v předškolním věku. Svému mateřskému jazyku se dítě učí prostřednictvím sluchu.

Již kolem třetího měsíce, kdy ještě není schopno mluvit, rozlišuje dítě některé elementy řeči. Reaguje na jednoduché pokyny a zákazy, které jsou často spojeny s gestem. Koncem prvního roku je dítě schopno vnímat obsah jednoduchých vět a odpovídá na ně pohybem. Když se dítěte zeptáme, kde je jeho panenka nebo autíčko, rozhlíží se po hračce. Tedy sluchovému vnímání řeči předchází schopnost slova artikulovat. Nápadné je to ve druhém roce věku, kdy již očekáváme stále složitější reakce v chování dítěte na naše příkazy, přestože dítě používá poměrně velmi malý počet slov.

Dítě nevytváří svou řeč tak, že by bylo schopno postupně s myšlenkovými schopnostmi rozšiřovat jeden výraz na další předměty, které jsou svým obsahem podobné. **Dítě se učí mluvit tím, že opakuje hotovou řeč dospělých**. Osvojuje si konkrétní významy slov, které jsou v řeči dané, fixované a které dostává v hotové podobě. Teprve po pátém roce je dítě schopné rozvíjet a zpřesňovat význam slov.

Rodiče na děti mluví od počátku celými větami. Věta totiž, byť velmi jednoduchá, je nositelem informace a jejího významu. Proto i děti vnímají větu jako akustickou jednotku. Mezi čtvrtým a pátým rokem začíná dítě rozlišovat jednotlivá slova ve větě. K rozvoji této schopnosti mu pomáhají říkadla, která řeč nejen rytmizují, ale celek věty dělí do menších částí. Tím se dítě učí sledovat i jednotlivé slabiky slov.

Kolem pátého roku začínají děti vnímat jednotlivé hlásky ve slovech. Nejprve rozlišují, kterou hláskou slovo začíná, později dovedou určit poslední hlásku slova. Pro dítě je nejtěžší určit hlásku uprostřed slova.
Další, ještě jemnější diskriminací řeči je vnímání délky samohlásek a konečně rozlišování mezi měkkými a tvrdými souhláskami. To jsou dovednosti, které dítě běžně zvládá v šestém a sedmém roce svého života.

Z tohoto všeho vyplývá, že porucha způsobená nedostatečným rozvojem sluchové percepce řeči může způsobit obtíže různého charakteru - nepřesná sluchová analýza a syntéza řeči, dítě není schopno rozložit slovo na hlásky, což je základní předpoklad toho, aby umělo psát podle diktátu. K nácviku plynulého čtení musí umět skládat jednotlivé hlásky ve slova.

Možnosti studia pro neslyšící

Člověk si běžně ani neuvědomí, jak je pro jeho fungování ve všedním životě důležitý sluch. Říká se, že pokud je jeden z našich pěti smyslů oslaben, ostatní čtyři se posílí a snaží se tak alespoň částečně nahradit ten pátý. V některých situacích je však i tak absolutně nemožné se některým činnostem věnovat, třeba vysokoškolskému studiu.
Lidé s postižením sluchu jsou v podstatě připraveni o možnost studovat. Přednášky, semináře, komunikace s vyučujícími… to vše předpokládá zdravý sluch. **Proto na českých vysokých školách existují obory, které se specializují na výuku s použitím znakového jazyka**. Tento typ výuky však není určen pouze neslyšícím studentům. Přihlásit se mohou také zájemci, kteří se chtějí věnovat například překladatelství do znakové řeči. Kromě níže zmíněných škol je také možné studovat či naučit se znakový jazyk v různých centrech či kroužcích.
Studijní obory:

- Výchovná dramatika pro neslyšící na Divadelní fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně, (od roku 1992)
- Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, (od roku1998)
- Teresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, Masarykova univerzita v Brně (od roku 2000)

Mezinárodní den proti hluku

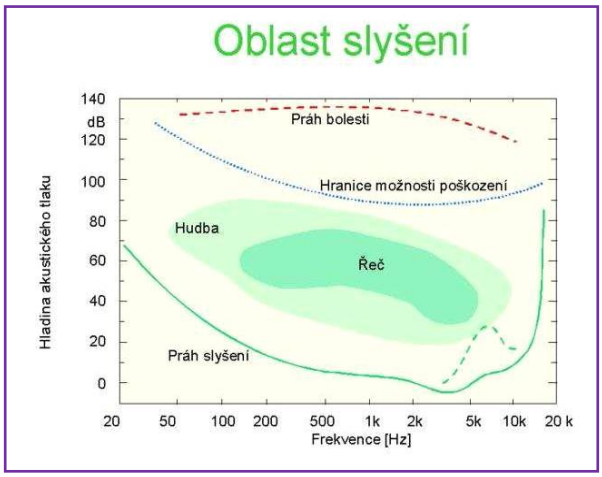
- každý rok na velikonoční **Zelený čtvrtek** vyhlašuje **hudebně ekologické sdružení HUDEKOS** při České hudební společnosti v návaznosti na mezinárodní aktivitu International Noise Awareness Day – Den uvědomění si hluku
- snaží se upozornit **na hlasitou hudbu v supermarketech, dopravních prostředcích, ale i v domovech**, cílem je obrátit pozornost k **negativním dopadům hluku**; pokud totiž jeho intenzita překročí určité hranice, může se to nepříznivě odrazit i na našem zdraví

pracovní list č. 4 - Mezinárodní den proti hluku

Mezinárodní den proti hluku

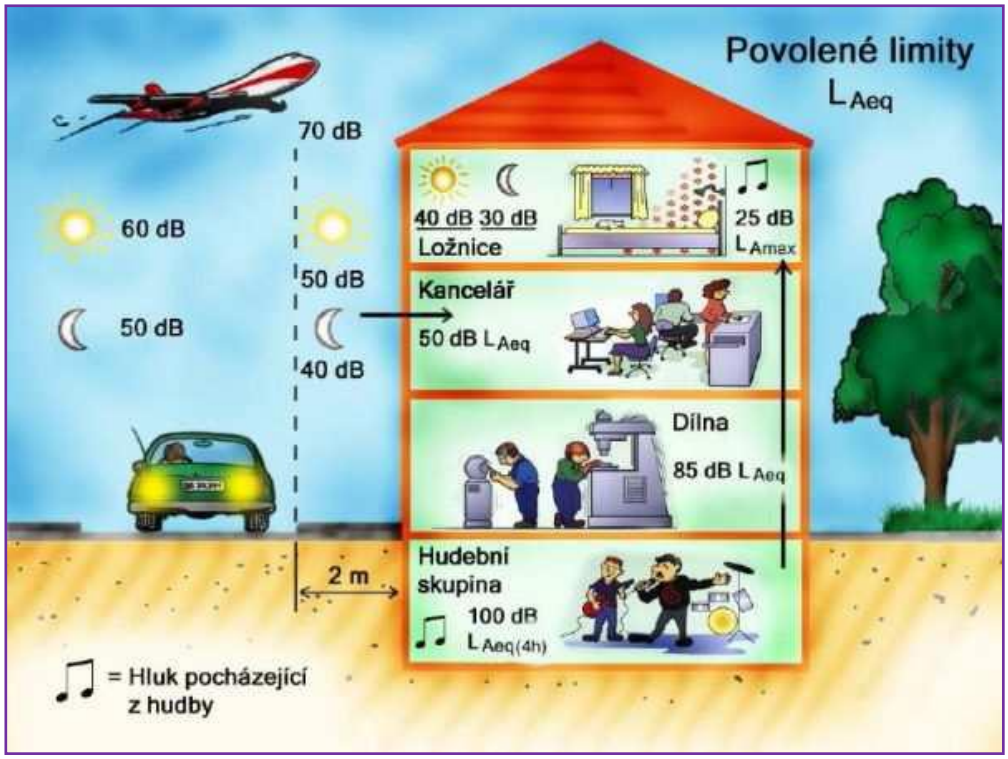
V našem životním prostředí se setkáváme se zvuky různé intenzity a obsahu. Vedle zvuků přírodních jsou to především zvuky sloužící k mezilidské komunikaci (řeč) či k vyjádření vlastní identity a citů (hudba), zvuky, které jsou průvodním jevem fyzické činnosti.

Za hluk označujeme jakýkoliv nepříjemný, rušivý nebo pro člověka škodlivý zvuk. Zvukem nazýváme všechny změny tlaku ve vzduchu, vodě a jiném prostředí rozpoznatelné lidským sluchem.

Lidský sluch vnímá nejen výšku zvuku, ale také amplitudu (tj. velikost) změn tlaku, čili akustický tlak. Práh slyšení je subjektivní vnímání zvuku na různých kmitočtech a je ohraničen na obrázku zelenou křivkou.
Zelenými plochami jsou označeny oblasti vnímání řeči a hudby. Důležitá je modrá křivka poškození sluchu (cca 85 dB).
Když se sluchový vjem mění v pocit bolesti, hovoříme o tzv. prahu bolesti (cca 125 dB).

Statistika praví, že hlukem se cítí obtěžovány asi tři čtvrtiny obyvatel naší republiky. Uveď přibližný počet obyvatel.

Kritická hranice pro sluch je **85 decibelů**. V určitých situacích nám však mohou být nepříjemné či vadit i nižší hranice. Když se někdo učí na zkoušku, již **40 decibelů** je obtěžující, což je jinak běžné pozadí pro **klidný spánek**.
Klapot kláves počítače má 60 decibelů, to už může jiného rušit v soustředění.

Příklady zvuků:
tlumený hovor 40 dB
normální pouliční hluk 50 dB
hlasitý hovor 60 dB
silně frekventovaná ulice 70 dB
křik 80 dB, motorová vozidla 90 dB
jedoucí vlak 90 dB
Práh bolestivosti je cca 125 dB a akustické trauma je 140 dB.

Decibely na diskotékách mohou způsobit sluchovou únavu a dočasné zhoršení sluchu.
Pozor na přehrávače! Díky přenosným stereo přístrojům můžeme slyšet hudbu kdekoliv chceme – **a na nebezpečné hlasité úrovni**. Bylo zjištěno, že zvuk ve sluchátkách dosahuje až **130 dB**. Čím menší sluchátka, tím blíž k ušnímu bubínku se dostane a tím je větší pravděpodobnost, že **poškodí sluch**.

Kolik dB má podle tebe zvuk - kapky deště, motorka Kawasaki při rychlosti 160 km/h, výtah v panelovém domě, zvuk na techno párty, lví řev ?

Kdo může být při výkonu své práce v ohrožení hlukem. Jak se proti hluku chrání?
- lidé ve stavebním průmyslu, lidé obsluhující těžké stroje, letci – ochrana uší - sluchátka

Je známo, že člověk vytvářející hluk snáší jeho působení lépe než pasivní posluchač.
Být ohleduplný je jedna z nejlepších možností ochrany před hlukem!!!

- handicap – ztráta sluchu x ztráta zraku
- s žáky zvažujeme, jaké možnosti v praktickém životě mají lidé neslyšící a nevidomí

* Restaurace pro nevidomé

První restaurace, ve které hosté stolují ve tmě, byla otevřena v roce 1999 ve švýcarském Zürichu. Vznik projektu iniciovala organizace Blind - Leicht, jež usilovala o vytvoření nových pracovních míst pro slepce a jinak zrakově postižené osoby. Od té doby tento koncept přejala i další velkoměsta jako je Londýn, Paříž, Berlín nebo Moskva. Své příznivce si projekt získal také ve Spojených státech nebo v Kanadě.
Česká republika:

- ✓ restaurant **Pod křídlem noci**: gastronomické delikatesy se zde 2x týdně servíruji v absolutní tmě s tím, že atmosféru netradičního stolování umocňuje originální program sestavený z různých žánrů
- ✓ kavárna **Potmě**: netradiční podnik na Ovocném trhu v centru Prahy či v jiných městech české republiky (je mobilní, na daném místě se vždy postaví z pěti stavebních bloků), zakoupením kávy návštěvníci přispějí do sbírky Světluška, která pomáhá nevidomým a těžce zrakově postiženým

poznámky

III. pranostiky	
klíčové pojmy	pranostika
odkaz v textu - komentář	K2
pracovní list, příloha	č.5 - Pranostiky
metody a formy práce	OSV

- **pranostika** - je žánr lidové slovesnosti, jde o rčení, které se snaží dávat do souvislosti určité meteorologické jevy a roční dobu, založená na dlouhodobé lidské zkušenosti
- slovo *pranostika* je odvozeno z latinského slova *prognosis,* tedy předpověď
  př. Březen - za kamna vlezem. Duben - ještě tam budem. Únor bílý pole sílí. Medardova kápě - 40 dní kape. Svatá Lucie noci upije a dne nepřidá. Na Nový rok o slepičí krok. Svatý Matěj ledy láme, nemá-li je, nadělá je. Svatá Anna - chladna z rána. Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.
- ujasníme si s žáky, jaký je rozdíl mezi pojmy počasí **x** podnebí

- tvoříme „třídní pranostiky" - jsme spolu každý pracovní den, známe své zvyky – vhodné pro uvolnění atmosféry
- není nutná orientace na počasí
  např. Jirkova tvář z rána chmurná, bude náročný den.
  Usměvavá Kačka papír v pracovních činnostech zmačká.

pracovní list č. 5 – Pranostiky

1. Do uvedených pranostik doplň chybějící jména. Na konci řádku připiš, do jakého kalendářního měsíce pranostika spadá.

Pankráci, Serváci, Bonifáci! V máji jste nemilí chlapíci! – **květen**
Na svatého **Řehoře** čáp letí přes moře, žába hubu otevře a blázen sedlák, který neoře. – **březen**
Na svatého **Jiří** vylézají hadi a štíři. – **duben**
O svatém **Mikuláši** snížek často práší. – **prosinec**
O svatém **Matouši** – vlaštovka nás opouští. – **září**

2. V básni doplň správná slova. Poznáš, o jaké měsíce v roce se jedná? – červenec, srpen

Jsou to dva měsíce, na které
se těšíme nejvíce!

Zavařujeme rybíz a jahody,
košiláčky pobíhají u *vody*,
po řece se projíždíme
v lodičce někdo jede
k dědovi a babičce…

S rodiči bývají děti u moře,
nebo loví „Bobříky"
ve skautském *táboře*.

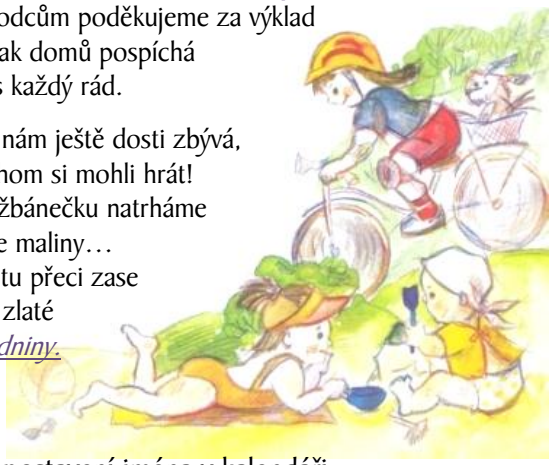
Dospělí se také těší
na dovolenou
- obdivují výšku hor
a skály s *ozvěnou*…

Touláme se
po zámcích
a po hradech,
často se nám
nad tou krásou tají *dech*

- v parcích i v komnatách princezen
připadá nám všechno jako krásný *sen*.

I když je tam všude
mnoho vzácných památek,
brzy toužíme se vrátit zase *nazpátek*.
Průvodcům poděkujeme za výklad
- a pak domů pospíchá
z nás každý rád.

Dnů nám ještě dosti zbývá,
abychom si mohli hrát!
do džbánečku natrháme
v lese maliny…
Jsou tu přeci zase
naše zlaté
prázdniny.

OSV - žáci se pokusí vytvořit pranostiku se svým jménem
např. Svatá Hana ukazuje, jaký podzim nastupuje. – léto, podle postavení jména v kalendáři
Na svatou Kateřinu zalez pod peřinu. - listopad, je chladno
- žáci sledují charakteristiku daného období v roce a logicky vyvodí a utvoří pranostiku se svým jménem

IV. Inzerát	
klíčové pojmy	inzerát, inzerce
odkaz v textu - komentář	K3
pracovní list, příloha	č.6 - Inzerát, č.7 - Tvorba inzerátu příloha 4 - Aktivity
metody a formy práce	didaktická hra, prameny

aktivita - motivace

- NESMYSLNÉ VĚTY

- žáci na skupiny (nejlépe trojčlenné), každý žák ve skupině obdrží proužek papíru
- žáci píší na proužek papíru na výšku, řídí se podle instrukcí

Instrukce

- vyber jedno z následujících slov a napiš ho na horní okraj proužku papíru: prodám, koupím, vyměním
- nyní napiš slovo, které odpoví na otázku, co koupíš, vyměníš, prodáváš
- vymysli slovo, které označuje, jaké je to, co prodáváš, kupuješ nebo vyměňuješ
- napiš za kolik, za co je to, co prodáváš, kupuješ nebo vyměňuješ
- nakonec spojení pro zájemce (telefon, e-mailová adresa, adresa)

- po každé splněné instrukci žáci papírek přehnou tak, aby slovo nebylo vidět, na pokyn učitele předají dalšímu žákovi ve své skupině
- po poslední instrukci se proužky papíru již neposílají, autor posledního slova může papírek rozbalit a přečíst
- ponecháme krátký čas, aby si mohli žáci přečíst vzniklé nesmyslné věty
- dalším úkolem pro žáky je poznat, o který slohový útvar se může jednat – inzerát
- následně mají vybrat jednu ze vzniklých nesmyslných vět, která se jim nejvíce líbí, upravit slovosled a přizpůsobit tvar přídavného jména podstatnému, ke kterému patří – časové omezení cca 2 minuty
- učitel s žáky probere, co je to inzerát a k čemu slouží

doporučení:

- v případě, že žáci vyberou větu, ve které se vyskytují vulgarismy, je to vhodný okamžik k celotřídní diskusi na téma, zda se do inzerátu taková věc hodí, jak bude působit na čtenáře inzerátu, zda ten, který podává takový inzerát, bude úspěšný a povede se mu jeho záměr
- také ať si každý sám promyslí, zda by se jako autor pod takový inzerát podepsal a pod svým jménem ho nechal zveřejnit, zveřejnil by takový inzerát tisk?

---

*Komunikační a slohová výchova na základní škole má vést žáka k chápání různých jazykových sdělení, učit jej číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky zhodnotit jeho obsah.

Inzerát

- krátké placené oznámení v hromadných sdělovacích prostředcích, jímž se něco nabízí
- **inzerent** – ten, kdo reklamu zadává

příklady: Za text inzerátu plně odpovídá inzerent. Za reklamu utratili inzerenti v minulém roce přes devět miliard korun.

- **inzerce**: 1. inzerování; 2. inzeráty; 3. (biol.) připojení orgánu nebo pletiva k jinému orgánu nebo pletivu

příklady: zakázat inzerci; lepší úprava inzerce; inzerce květních orgánů

citát: "Inzeráty mají jepičí život – zmírají, jakmile splnily své poslání. Jsou však mezi nimi i takové, které po přečtení lze nazvat hity, to pro jejich vtipnost nebo neobratné vyjádření."

- Ladislav Kochánek (1927-1996, autor populárně - naučných publikací)

Ukázky z knihy Ladislava Kochánka Věřte, nevěřte:

Inzerát jednoho podnikavého italského výrobce:
„Všem, kteří se rozhodli vidět Neapol a zemřít, nabízíme naše služby. Bez čekání dodáme rakve všech velikostí."

V jednom čísle deníku Daily Telegraph se mohli čtenáři seznámit s touto nabídkou:
„Zachovalý zámek v hrabství Sussexu na prodej. Stylový nábytek a pravidelně objevující se strašidlo zpříjemní vaše bydlení."

metoda PRAMENY

- žáci si donesou noviny, časopisy, denní tisk, inzertní noviny
- hledáme inzeráty, porovnáváme různé inzeráty a ujasňujeme si základní znaky
  - návodné otázky:
- kde se můžeme s inzeráty setkat
- co musí inzerát obsahovat, tak aby byl srozumitelný a výstižný
- kde můžeme inzerát podat a za jakých podmínek
- proč lidé inzeráty podávají
- jaké máme druhy inzerátů - prodej x koupě, pronájem, seznámení aj.

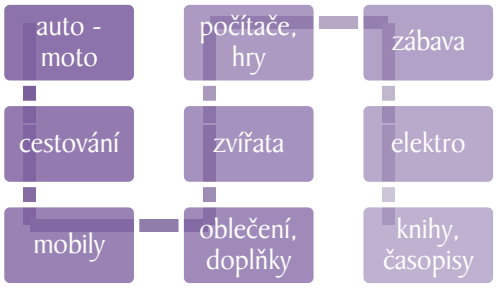
poznámky

pracovní list č.6 - Inzerát

- žáci na základě informací, které jim byly poskytnuty, napíší do pracovního listu, co je to inzerát
- ukázky inzerátů - společná četba
- na papír lepíme ukázky inzerátů, které nás zaujaly - vystřižené z různých zdrojů

pracovní list č.7 - Tvorba inzerátu

- tvorba inzerátu – výběr z dané kategorie, inzerujeme nepotřebné věci v domácnosti

skupinové hry

- HÁDÁME

- žáci mají za úkol vytvořit inzerát, který prodávanou věc pouze opisuje - ostatní hádají, o jakou věc se jedná

- AKTIVITY

příloha 4 - Aktivity

- prodám x koupím
- žáci mají dvě hromádky karet - z jedné si žák vybírá činnost, z druhé hromádky si vybírá danou věc, kterou bude pomocí dané aktivity prezentovat

mluvené slovo – žák věc popisuje, nesmí však věc vyslovit (ani slovo k ní příbuzné)
kreslení – žák věc maluje na papír či tabuli beze slov
pantomima – žák předvádí věc za pomoci pantomimy – jak věc vypadá, jak funguje, k čemu slouží

- PSANÍ VLASTNÍCH INZERÁTŮ

1. Každý žák samostatně vymyslí svůj inzerát, který by skutečně mohl být otištěn v časopise, novinách nebo uveřejněn v rozhlase. (Doporučuji omezit čas – 5 minut).
2. Společně s učitelem se všichni žáci zamyslí, co vše potřebují mít napsané v inzerátu, aby dosáhli svého cíle. Dosažená pravidla sepíší na nějaké viditelné místo, třeba na tabuli.
3. Nyní si žáci opět ve trojicích přečtou své inzeráty a hodnotí, zda splňují všechna pravidla pro inzerát, která si sepsali. *Nesmí v nich však již nic měnit ani dopisovat!* Cílem je vybrat jeden, nejlépe ten, který splňuje těch pravidel více. I pokud všechny inzeráty splňují všechna pravidla, mají vybrat pouze jeden, který zveřejní, případně vysvětlit, proč ho vybrali.

Pyramidový systém

Pyramidovým systémem rozumíme postupné spojování malých skupin do větších, ty spolu diskutují, obhajují svůj názor, snaží se najít ze dvou to lepší řešení.
Z trojic tedy vytvoříme šestice. Ty si mají mezi sebou přečíst své inzeráty a rozhodnout, který je lepší ke zveřejnění. Lepší má být ten, který splňuje více pravidel inzerátu nebo jehož záměr je důležitější. Vždy by se však měli snažit argumentovat svými názory a zdůvodňovat je, než se jen překřikovat. Pokud nedojde ke shodě, mohou následně předvést oba inzeráty, ale ztrácejí tím body v konečném hodnocení.

Hodnocení

Pyramidový systém umožňuje, že se celá třída zamýšlí pouze nad několika inzeráty a ty hodnotí. Přitom v průběhu činností je jich do debaty zapojeno více. V 30členné třídě se jedná pouze o 5 inzerátů, které při tomto rozdělení nakonec žáci hodnotí.
Na tabuli připravíme následující tabulku (může být připravena předem).

číslo inzerátu	dodržení pravidel	přednes – hlasitost	srozumitelnost	jeden inzerát
1				
2				
3				
4				
5				

Každá skupina přednese svůj inzerát ostatním. Učitel by měl připomenout, že i přednes, hlasitost, srozumitelnost ovlivňují porozumění inzerátu.
Žáci pozorně poslouchají a sledují, zda inzerát splňuje kritéria uvedená v tabulce:

- dodržení pravidel inzerátu;
- přednes odpovídající hlasitostí;
- srozumitelnost;
- zda skupina přednesla pouze jeden inzerát, dokázala se dohodnout a vybrat.

Učitel by neměl komentovat inzeráty ihned po jejich přečtení, aby se další skupiny z připomínek nemohly poučit. Nechává prostor žákům. Ti se vyjadřují například tak, že zvednutím ruky hodnotí kladně splnění zadaného kritéria. Do tabulky učitel zapíše celkový počet kladných hodnocení.
Po přednesení všech inzerátů dojde k celkovému vyhodnocení. Konečný počet kladných odpovědí určuje, který inzerát byl podle žáků nejúspěšnější.

Doporučení:

- hodnotíme i dodržování pravidel českého pravopisu
- v současné době je vhodné ukázat žákům pravidla inzerování na webu, neboť toto prostředí je jim blízké a často ho využívají: http://napoveda.sklik.cz/cz/pravidla-inzerovani/pravidla-pro-psani-inzeratu/.

reflexe

- ukončení hry v kruhu, každý se může vyjádřit k tomu, co si myslí, že se dnes naučil a k čemu mu to bude v budoucnu, co mu šlo, co mu dělalo problémy, co se mu nelíbilo
- na závěr hodnocení práce skupin i jednotlivců učitelem

poznámky

V. Husité	
klíčové pojmy	husitství, Tábor
odkaz v textu - komentář	K1
pracovní list, příloha	č.8 - Husité
metody a formy práce	I.N.Z.E.R.T., skupinová práce

skupinová práce

- skupinová práce – skupiny svojí prací na sebe navazují – vytvoří pásmo – „Husité v obrazech"- prezentační plakáty – psané nebo tištěné texty, obrázky, vlastní ilustrace

doporučení učitele – zvolte si v každé skupině mluvčího, mluvčí mají za úkol vytvořit linii, ve které se budou obrazy chronologicky řadit, je dobré zvážit, kdo je dobrý na dějepis, koho historie zajímá a požádat jej o konzultaci – např. je potřeba si ujasnit, co o husitství víme, co jsme se již učili a z jakých zdrojů budeme čerpat

1. předchůdci Husa – politická situace – vláda Lucemburků
2. císař Karel IV. a jeho synové
3. Jan Hus – Kostnice
4. husité – Tábor - přijímání pod obojí
5. husitské války – zbraně a bojová taktika
6. křižácké výpravy, spanilé jízdy - husité v cizině
7. Jak dopadlo husitské hnutí?

Husité nebo husité?

- jména příslušníků společenství (členů organizací, názorových skupin, zaměstnanců závodů, přívrženců sportovních klubů, účastníků akcí, příslušníků náboženských vyznání, mnišských řádů atd.) odvozená od jmen vlastních se chápou jako obecná, píšou se tedy s malým počátečním písmenem

příklad: masarykovec, lumírovec; smetanovci (Smetanovi zastánci; členové Smetanova kvarteta); slávista, sparťan, husita, pražané (příslušníci umírněného radikálního křídla v husitském hnutí); jezuita

poznámky

metoda I.N.Z.E.R.T.

- metodu využijeme k ověření znalostí žáků

pracovní list č. 8 - Husité

Pracuj podle pokynů. Označuj znaménky na konci textu.

- vykřičník ! - tuto informaci znám
- mínus - - myslel jsem, že je to jinak
- plus + - pro mě nová informace
- otazník ? - chtěl bych se dozvědět více

Všechny věty v textu jsou **PRAVDIVÉ.**

1.	První pražská defenestrace v létě 1419 byla počátkem husitské revoluce.
2.	Na počátku husitských válek umírá Václav IV., neměl žádné děti, proto po něm nastupuje jeho bratr Zikmund Lucemburský (druhý ze synů Karla IV.).
3.	Nejpoužívanější husitské polní dělo se nazývalo houfnice, bylo opatřeno koly.
4.	Sídlo Tábor vzniklo jako útočiště husitů, lidé zde doufali v rovnost a dostatek pro všechny.
5.	Král Zikmund stál v čele křížových výprav, které byly namířeny proti husitům.
6.	Jan Žižka z Trocnova nebyl nikdy poražen, získal si oblibu a po jeho smrti si část polních vojsk říkala „sirotci“.
7.	Husité měli bojovou píseň „Kdož sú boží bojovníci“, ve které se zpívá „Nepřátel se nelekejte, na množství nehleďte!“
8.	Lidé využívali zemědělského náčiní jako zbraní, proti útokům rytířů na koních začali využívat nákladní vozy jako vozovou hradbu.
9.	Husité vyznávali přijímání pod obojí a ve svém znaku měli kalich – znak návratu k učení Krista.
10.	Roku 1434 bitvou u Lipan husitské války skončily, ale klid ještě dlouho v českých zemích nenastal.

poznámky

VI. Rčení	
klíčové pojmy	rčení
odkaz v textu - komentář	K12-13
pracovní list, příloha	č.9 - Rčení
metody a formy práce	

- jsou obrazná ustálená spojení slov, kdy původní význam nevnímáme doslova, ale jen obrazně
- jsou velmi starého původu a díky své obraznosti napovídají o kulturní i hospodářské minulosti národa
- zřejmě největší zastoupení mají rčení, která souvisí **s přírodou a venkovem** (např. *mlátit prázdnou slámu*)
- další početnou skupinou jsou rčení související s **náboženstvím, s antickou mytologií, řeckou a latinskou literaturou** (*přijít s křížkem po funuse, kápnout božskou*)
- rozdíl rčení a pořekadlo: pořekadlo je „neohebné", čili nedá se časovat či skloňovat: *jaká matka, taková Katka*, naproti tomu rčení jsou „ohebná" a do věty se vkládají: *oddělit zrno od plev*

pracovní list č. 9 - Rčení

Známe významy jednotlivých rčení?

- žákům můžeme uložit za úkol zjistit význam daných rčení

prokázat někomu medvědí službu - uškodit někomu svou pomocí
udělat kozla zahradníkem - svěřit něco nepravé osobě
vytrhnout trn z paty - někomu pomoci
než se řekne švec - ihned, rychle
koupit za pět prstů - ukrást
co na srdci, to na jazyku - člověk říká, co si myslí, sděluje skutečnosti i za cenu toho, že by měl mlčet
pýcha předchází pád - špatně dopadne ten, kdo je moc pyšný

prásknout do bot - utéct
nechat si něco pro strýčka Příhodu - odkládáme něco pro příhodnou, vhodnou chvíli
žabomyší válka - malicherný, bezvýznamný spor, nesmyslná hádka

- Popřemýšlej, podebatuj a napiš, jaká rčení používáte doma nebo lidé v tvém blízkém okolí, např. prarodiče. Nezapomeň na vysvětlení významu.
  např. Nehlaď kobru bosou nohou. – varování před trestem
  Polívku, co sis navařil, si také sníš. – vedení k zodpovědnosti

---

zajímavé je také rčení **Pozdě bycha honit**:

- ✓ stav, kdy se již nedá nepravit, co se událo, kdy je již pozdě litovat toho, co se stalo
- ✓ u slova "bych" se jedná o zpodstatnělý slovesný tvar *kdybych*, slovesný tvar vyjadřující čas minulý
- ✓ první zmínka již v 15. století, později se vyskytuje i v díle Jana Blahoslava, rčení znal např. i J.A. Komenský
- ✓ v knize *Zákulisí slov* je slovo "bych" výstižně přiblíženo: "Ten bych, kterého podle našich jazykově vtipných předků honíme, je slůvko bych vyskytující se ve větách, jimiž litujeme svých minulých činů nebo naopak nečinností."

VII. Monolog věcí	
klíčové pojmy	monolog
odkaz v textu - komentář	
pracovní list, příloha	
metody a formy práce	OSV

- žáci tvoří zástupnou řeč za neživé věci
- prostřednictvím monologu udělují věcem životní osudy, vyjadřují vztah k majiteli atd.

např.: PAPÍR

Dlouho jsem ležel v temnu, bráchové se na mne mačkali shora i zdola. Čas od času se ozval podivný zvuk, oslepil mě záblesk světla, rána a nic. Až jednou. Něčí ruka mě vytáhla na vzduch, než jsem se stačil rozhlédnout po světě, na obličej se mi přilepil modrý kolega. Už jsem zase někam lezl, navíc patřičně ohnutý. Ale to nejhorší teprve přišlo. Do hlavy mě tloukly jakési paličky, klepou mě do břicha…škub! Jsem celý zmačkaný, propletený s modrým kamarádem. Letěli jsme do děravé nádoby. Celý týden jsem se mohl protahovat a dívat se kolem. Potom jsem spadl do temné, zapáchající nádoby. Raději jsem omdlel.

poznámky